

Motion

1981/82: 2423

Martin Olsson m. fl.

Namnlag (prop. 1981/82:156)

I regeringens proposition 1981/82:156 framläggs förslag till ny namnlag. Utgångspunkter för detta lagförslag är främst strävan att uppnå jämställdhet dels mellan män och kvinnor vad gäller efternamn i äktenskap, dels mellan barn till gifta föräldrar och barn till ogifta eller med varandra icke gifta föräldrar. I Norge och Danmark har genomförts lagstiftning som tillgodoser dessa strävanden och även i Finland har ett motsvarande lagförslag framlagts av regeringen.

Utöver tillgodoseende av dessa båda strävanden ger det svenska förslaget den enskilde rätt i att i mycket hög grad bestämma vilket eller vilka namn han eller hon skall bära genom att bytesmöjligheterna både vad gäller för- och efternamn utvidgas. Den hittillsvarande namnstabiliteten torde härigenom avsevärt kunna komma att minska efter hand.

Förslagen i propositionen lägger dock inte hinder i vägen för tillämpning av hittillsvarande namntraditioner i vårt land utan öppnar endast möjligheter till en stor valfrihet för såväl vuxnas rätt att byta namn som föräldrars rätt att välja mellan olika efternamn för sina barn.

I det nyligen framlagda förslaget i Finland till ny lag om släktnamn uppfylls jämställdheten mellan män och kvinnor och barn till gifta och ogifta föräldrar, men med bibehållande av strävan efter namnstabilitet. I det finska förslaget framhålls exempelvis att "släktnamnet utgör . . . ett viktigt medel för identifiering av individen", "vilket förutsätter att det är relativt oföränderligt".

Enligt det finska förslaget bör "en av målsättningarna vara att säkerställa släktnamns varaktighet och oföränderlighet".

Även i Sverige borde det – utan att på något sätt minska jämställdheten – vara möjligt att mer betona vikten av namnstabilitet genom att i förhållande till propositionen något begränsa den valfrihet som där föreslås. Det skulle gälla vissa begränsningar av den synnerligen stora föreslagna valfrihet, som det knappast finns något stöd för i folkopinionen i vårt land.

Vi framlägger här några förslag i riktning mot att stärka namnstabilitet, nämligen krav på att

- helsyskon i samma familj ges samma efternamn,
- byte till någon av föräldrarnas namn eller namn förälder senast burit som ogift begränsas till ett tillfälle,
- makar som kommit överens om gemensamt namn inte under äktenskapet skall genom anmälan kunna återgå till tidigare namn,

- strykning av förnamn skall kunna ske utan samband med att nya förnamn antas,
- de sammantagna möjligheterna till ändringar av förnamn och efternamn som regeringsförslaget leder till vägs mot krav på namnstabilitet och namnets betydelse ur identifikationssynpunkt.

Förvärv av efternamn vid födelsen

Enligt 1 § likställs barn till gifta föräldrar och övriga barn i namnhänseende, vilket vi ser som värdefullt. Föräldrar med olika namn får välja vilket av namnen barnet skall bära. Paragrafen ger dessutom möjlighet för föräldrar med olika namn att ge barn ett namn som någon av dem senast burit som ogift. Enligt lagrådsremissen skulle även föräldrar med gemensamt efternamn få denna rätt, vilket dock på lagrådets förslag slopats i propositionen. Detta finner vi tillfredsställande.

Den föreslagna valfriheten när det gäller barns efternamn kan leda till att även helsyskon får olika efternamn och att i en och samma familj familjemedlemmarna bär flera olika efternamn. Rubriker i tidningar som "fem efternamn i samma familj kan bli möjligt", har av många upplevts så, att lagförslaget ger alltför stor valfrihet.

Eftersom namngemenskap i en familj har stort värde såväl för föräldrar som för barn och även ur allmän synpunkt, finns det enligt vår uppfattning anledning att liksom i det finska förslaget införa en regel om att helsyskon i en familj skall ges samma efternamn.

Byte till förälders efternamn

Enligt 4 § ges rätt att genom anmälan till pastorsämbetet byta till ett efternamn som någon av föräldrarna senast burit som ogift. Det är värdefullt att man även som vuxen har denna möjlighet, men däremot kan det knappast finnas ett reellt behov av att som anges i tredje stycket göra ytterligare byten till namn som anges i paragrafen. Vi anser därför att tredje stycket i denna paragraf bör utgå, varigenom byte till sådant föräldranamn endast skall kunna göras en gång genom anmälan, vilket måste anses vara tillräckligt.

Byte till makes efternamn

En av grundprinciperna för regeringsförslaget är, att makar vid äktenskaps ingående kan antingen förvärva mannens eller kvinnans namn eller behålla var sitt namn. Som förslaget är utformat kan makar när som helst under äktenskapet byta namn. Enligt det finska förslaget krävs däremot att kontrahenterna inför vigseln bestämmer om de skall ha kvar sina namn eller ha namngemenskap. Därefter kan makarna ej ändra sig. Enligt det svenska

förslaget kan man när som helst både anmäla att man vill ha namngemenskap och anmäla att man vill återgå till sitt tidigare namn.

Att makar som först bestämt sig för att ha kvar sina namn efter hand finner att namngemenskap är att föredra torde inte bli så ovanligt. En möjlighet att övergå till namngemenskap när som helst under äktenskapet bör därför, som föreslås i propositionen, finnas.

Däremot synes det inte finnas motsvarande behov av att i lagen även ge möjlighet att under äktenskapet övergå från namngemenskap till tidigare namn.

En lämplig begränsning för att öka namnstabilitet skulle därför enligt vår uppfattning vara att makar som beslutat sig för att ha gemensamt namn ej senare under äktenskapet skall ha rätt att återgå till tidigare namn.

Enligt vår mening är det väsentligt att de båda möjligheterna – gemensamt namn eller bibehållande av var sitt namn – kommer att ses som två likvärdiga alternativ, trots att det enligt lagförslaget fordras en aktiv handling – anmälan – för att makar skall få gemensamt namn. Vi ser det därför som viktigt att blivande makar verkligen blir informerade om namnreglerna före äktenskaps ingående. Detta bör lämpligen kunna ske muntligt eller genom överlämnande av informationsfolder i samband med ansökan om hindersprövning.

Bestämmelser om denna informationsskyldighet bör intas i kommande namnförordning, som regeringen torde utfärda. Lämpligen bör riksdagen ge regeringen detta till känna.

Förnamn m. m.

Regeringsförslaget öppnar enligt 27 § vägen för var och en att "genom anmälan till pastorsämbetet förvärva ytterligare ett eller flera förnamn". Dessutom blir det enligt samma paragraf tillåtet att "i samband därmed" stryka ett eller flera förnamn. Motiv kan säkerligen föreligga för vissa att få stryka förnamn, som upplevs som besvärande att bära. Strykning av namn bör därför enligt vår mening vara tillåten. Däremot kan vi inte inse varför denna rätt till strykning skall finnas enbart i samband med att nytt eller nya förnamn anmäls. Säkerligen finns det de som vill slippa ett visst förnamn utan att för den skull vilja anta ett helt nytt namn. Som föreslås i propositionen bör strykning av namn endast få göras en gång.

Vidsträckta möjligheter till namnbyten

Sammantaget ger lagförslaget mycket vidsträckta möjligheter till namnbyten. Vad först gäller förnamn får en person rätt att dels anmäla ett eller flera nya förnamn, dels stryka ett eller flera av de förnamn som hans eller hennes föräldrar gett honom eller henne. Samtliga förnamn kan därigenom bytas ut mot helt nya.

Vad gäller efternamn ger regeringsförslaget rätt för var och en att anta namn som någon av föräldrarna bär eller senast burit som ogift. Dessa byten kan – om riksdagen ej bifaller vårt yrkande nr 1 b) – ske så många gånger namnalternativen medger.

Den som är gift kan dessutom välja att ta sin makes namn. Sådant byte får enligt propositionen ske när som helst under äktenskapet.

De hittills nämnda möjligheterna till namnbyten har var och en rätt till enligt lagförslaget och behöver endast "anmäla till pastorsämbetet".

För byte till nybildat efternamn fordras i framtiden liksom hittills tillstånd av patent- och registreringsverket. Men även härvid vidgas möjligheterna eftersom byte till nybildat efternamn nu blir tillåtet för alla och inte som hittills endast för dem som har ett vanligt efternamn.

Liksom flera remissinstanser vill vi ifrågasätta om alla dessa möjligheter till namnbyten och därmed till helt ny identitet är lämpliga ur samhällets synpunkt. Det är viktigt att kunna identifiera människor. Även om personnumren har viss betydelse för detta, kan det som riksskatteverket påpekar inte uteslutas att det kan, låt vara i ett litet antal fall, förekomma att den enskilde har ett direkt oberättigat intresse att tid efter annan kunna uppträda med olika namnidentiteter.

För att anknyta till det politiska livet vill vi även citera kyrkobokföringsinspektören i Härnösands stift som enligt propositionen s. 139 i remissyttrandet framhållit:

Vi identifierar inte varann genom nummer utan just genom namn. Vår underskrift med vårt namn är bindande och då skall namn inte kunna bytas hur som helst. Man kan bara tänka sig, hur det skulle vara i valet nu, om alla bara angavs med sina personnummer? Hur skulle man då veta vem man röstade på?

Även om varje förslag i propositionen ur vissa synpunkter kan ses som väl motiverat ger ändå en tillämpning av lagens samtliga möjligheter kanske alltför många tillfällen till namnbyten.

Våra förslag i denna motion innebär några mindre ändringar innebärande att namnstabiliteten stärks.

Under utskottsbehandlingen bör enligt vår mening dessutom noga prövas om det utan att ge avkall på jämställdhetssträvandena och vikten av viss valfrihet bör införas några ytterligare begränsningar t. ex. så att samtliga byten av både för- och efternamn fordrar tillstånd av patent- och registreringsverket i stället för att det skall vara tillräckligt med enbart anmälan.

De ändringar som vi föreslår i denna motion begränsar i vissa fall namnbytesrätten, men de byten som vid bifall till motionsyrkandena inte blir tillåtna genom anmälan skall kunna beviljas av patent- och registreringsverket om "synnerliga skäl" föreligger.

Vi förutsätter att lagutskottet utformar erforderliga ändringar av lagtexten med hänsyn till yrkandena i denna motion.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen med ändring av propositionens förslag
 - a) angående förvärv av efternamn vid födelsen beslutar att helsyskon i samma familj skall ges samma efternamn,
 - b) angående byte till förälders efternamn beslutar att namnbyte enligt 4 § endast kan göras en gång,
 - c) angående byte till makes efternamn beslutar att makar som antagit gemensamt efternamn icke genom anmälan kan återgå till tidigare namn,
 - d) angående förnamn m. m. beslutar att strykning av förnamn kan ske utan samband med anmälan av nytt förnamn,
2. att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skyldighet att informera blivande makar om namnreglerna vid ansökan om hindersprövning,
3. att riksdagen vid behandling av propositionen gör sådana ändringar i lagförslaget att – för undvikande av missbruk – helt byte av namnidentitet inte kan ske utan särskild prövning.

Stockholm den 2 april 1982

MARTIN OLSSON (c)

IVAN SVANSTRÖM (c)

MÄRTA FREDRIKSON (c)

ANNIKA ÖHRSTRÖM (c)

TORSTEN BENGTSON (c)

ÅKE POLSTAM (c)

ARNE LINDBERG (c)

STINA ANDERSSON (c)

ARNE ANDERSSON (c)

i Gustafs

CHRISTINA ROGESTAM (c)

KARIN ISRAELSSON (c)

GUNHILD BOLANDER (c)

FILIP JOHANSSON (c)

ULLA EKELOUND (c)

SIGVARD PERSSON (c)

MAJ PEHRSSON (c)